
ВІТЧИЗНЯНИЙ І ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

УДК 364.4(477.83)-058.566

DOI 10.31654/2663-4902-2019-PP-3-101-109

Борисюк С. О.

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри соціальної педагогіки і соціальної роботи Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя

Гнат І. М.

голова Благодійної організації "Регіональний центр соціальної адаптації" на Львівщині

Борисюк І. О.

аспірант кафедри педагогіки, початкової освіти та освітнього менеджменту Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя

ДОСВІД СОЦІАЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ КОЛИШНІХ В'ЯЗНІВ В УМОВАХ ДІЯЛЬНОСТІ СОЦІАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ (НА ПРИКЛАДІ БЛАГОДІЙНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ "РЕГІОНАЛЬНИЙ ЦЕНТР СОЦІАЛЬНОЇ АДАПТАЦІЇ" НА ЛЬВІВЩИНІ)

У статті подано результати вивчення теоретичних та практичних аспектів соціального підприємництва та дослідження ефективності використання підприємницького підходу для вирішення соціальних проблем в Україні на прикладі роботи з колишніми в'язнями у досвіді Благодійної організації "Регіональний центр соціальної адаптації" на Львівщині.

Метою соціальної підтримки представників соціально вразливих груп є усунення (компенсація) чинників їх соціальної дезадаптації та забезпечення (відновлення) умов, необхідних для їх повноцінної життєдіяльності та соціального функціонування. І соціальне підприємництво як інноваційна технологія соціального обслуговування вразливих категорій населення виступає досить дієвим та успішним механізмом вирішення їх соціальних проблем. Соціальне підприємство – це така організація, яка має подвійну мету своєї діяльності – отримання прибутку та вирішення соціальних проблем, що є пріоритетом їхньої діяльності.

Вивчаючи діяльність соціальних підприємств у складі Благодійної організації "Регіональний Центр соціальної адаптації" на Львівщині, ми визначили, що вони відповідають основним критеріями оцінки успішної діяльності соціальних підприємств в Україні та їх впливу на вирішення соціальних проблем вразливих категорій населення (зокрема, одиноких колишніх в'язнів, переселенців, сиріт та інших): соціальні підприємства мають чітко сформульовану соціальну місію; є наявність прибутку та його розподіл; вчасно здійснюється публічна звітність про діяльність; належна оплата праці персоналу; позитивна атмосфера у колективі; організовані сприятливі умови праці та відпочинку, побуту; висока якість запропонованих товарів та послуг.

Практична значущість результатів проведеного дослідження полягає в тому, що дані матеріали можна використати для соціальних працівників у роботі з соціально вразливими верствами клієнтів та соціальних підприємців, при викладанні соціального підприємництва для майбутніх фахівців соціальної сфери.

Ключові слова: соціальне підприємство, вразливі категорії населення, соціальна підтримка, професійна адаптація.

На сучасному етапі соціально-економічного розвитку держави соціальне підприємництво з'явилося у результаті інноваційного підходу до вирішення складних соціальних проблем вразливих категорій населення. Мова йде про підтримку осіб у складних життєвих ситуаціях, захист їх прав та інтересів, розвиток українського громадянського суспільства загалом, а також розвиток суспільних структур через соціальне підприємництво, яке є невід'ємною складовою суспільного розвитку.

Використання підприємницьких підходів до вирішення соціальних проблем забезпечує певним чином сталий розвиток для вразливих груп суспільства, що підносить соціальне підприємництво на новий рівень розвитку в Україні. На відміну від звичайної благодійності, соціальні підприємства – це сталі економічні механізми, які мають набагато більший вплив на існуючі соціальні проблеми та дозволяють ефективніше розподіляти фінансові ресурси. Разом з тим в Україні вже зараз існують умови, щоб здійснювати ефективне соціальне підприємництво, запроваджуються програми фінансування таких проєктів. Всеукраїнський ресурсний центр розвитку соціального підприємництва "Соціальні ініціативи" досліджує цей феномен в українських реаліях з 2012 року.

Основний виклад матеріалу. Соціальне підприємство є відносно новим специфічним видом підприємств, створення яких у світі припадає на 80-ті роки минулого століття. І сьогодні такі підприємства встигли зарекомендувати себе як досить дієвий і успішний механізм вирішення соціальних проблем суспільства загалом завдяки соціальному та економічному ефектам, оскільки їх функціонування у багатьох випадках засноване на принципі самофінансування. Отож соціальне підприємство – це така організація, яка має подвійну мету своєї діяльності – отримання прибутку та вирішення соціальних проблем, що є пріоритетом їхньої діяльності, головною метою якої є довготривала соціальна підтримка для того, щоб надати допомогу цільовій групі шляхом самопомоги.

Сучасні дослідники впровадження підприємницького підходу у соціальній сфері Б. І. Андрощук, А. О. Корнецький, М. А. Гончарова, Н. Є. Гусак, Ю. Лопатинський, В. Я. Назарук, К. М. Смаглій, З. В. Свєреда, А. А. Свинчук, В. В. Смаль, А. А. Туманова розглядають суть поняття "соціальне підприємництво", його форми та види, умови ефективності та ресурси у підтримці вразливих категорій населення, історичні віхи розвитку цієї діяльності у світі та Україні; місце інновації у соціальному підприємстві; характеристики соціальних підприємств у Європі, Великобританії; перспективи розвитку соціального підприємництва в Україні тощо [1].

Метою соціальної підтримки представників соціально вразливих груп є усунення (компенсація) чинників їх соціальної дезадаптації та забезпечення (відновлення) умов, необхідних для їх повноцінної життєдіяльності та соціального функціонування. І соціальне підприємництво як одна з інноваційних технологій соціального обслуговування вразливих категорій населення, виступає досить дієвим та успішним механізмом вирішення їх соціальних проблем.

За мету дослідження / статті ми поставили вивчити теоретичні та практичні аспекти соціального підприємництва та дослідити ефективність використання підприємницького підходу для вирішення соціальних проблем в Україні (на прикладі роботи з колишніми в'язнями у досвіді Благодійної організації "Регіональний центр соціальної адаптації" на Львівщині). Незважаючи на те, що терміни "соціальне підприємництво", "соціальний підприємець" у активному вжитку з'явилися лише кілька десятиліть тому (з 2004 року словосполучення "соціальне підприємництво" увійшло до українського лексикону науковців та практиків), саме явище має значно тривалішу історію. Соціальні підприємці були завжди, хоча їх ніхто так не називав. У минулому таких людей називали меценатами, фантазерами, благодійниками, реформаторами, святыми, великими лідерами [2].

Загалом, ми погоджуємося з думкою В. В. Смаль, що соціальне підприємництво – це застосування кращих практик традиційного підприємництва для вирішення соціальних проблем, досягнення сталих соціальних змін. [3]

Основними характеристиками соціального підприємництва науковці, представники бізнес-структур та практики називають такі: наявність соціальної та / чи екологічної проблеми, яку необхідно вирішити; пошук інноваційних шляхів для вирі-

шення проблем через адаптацію найоптимальнішої бізнес-моделі; юридичне оформлення підприємств як окремих структур чи як складових бізнесу або громадських організацій.

Створення соціального підприємства – це певна реакція громади на соціальну проблему, яка стає актуальною і пріоритетною на даний момент, і група людей шукає шляхи для реформування державних соціальних послуг, працює над інноваціями, які покликані покращити загальний рівень життя та виникає на основі організацій, що ініціюють, впроваджують та сприяють позитивним змінам не тільки у житті конкретної людини, а й у суспільстві у цілому. Особливо потребують допомоги соціально вразливі категорії населення, які об'єднують групи осіб, що мають обмежені ресурси для самостійного задоволення потреб та реалізації прав, перебуваючи у звичайних умовах, та осіб, які за незалежних від них обставин потрапили до особливо складних життєвих умов / обставин.

Нагальність вирішення проблеми організації соціальної адаптації особи у постпенітенціарний період на Львівщині підтверджують статистичні показники, адже щорічно до 1300 осіб звільняється з місць позбавлення волі, ще значна частина людей, які були покарані позбавленням волі, щороку звільняється умовно-достроково. Проблема полягає у тому, що для певних категорій осіб, які звільняються з місць позбавлення волі (одинокі, сироти тощо), життєві ситуації виявляються важкими та неможливими до їх вирішення без сторонньої допомоги і підтримки. Значна кількість осіб після звільнення з місць покарання не мають засобів для існування і без житла, особистих документів, без професії, таким чином, опиняються у ситуації соціального відчуження та особистої дезадаптації, хоча, згідно із законом, оплатили свій борг перед суспільством. Оскільки державна постпенітенціарна служба тільки створюється, держава не має зобов'язань перед колишніми ув'язненими. Все це стає одним із факторів зростання рецидивної злочинності.

Вирішення частини проблем осіб, які звільнені з місць позбавлення волі, у Львівській області взяла на себе Благодійна організація "Регіональний центр соціальної адаптації".

Загальна характеристика Благодійної організації "Регіональний центр соціальної адаптації" (БО "РЦСА") та її складових частин – Притулку і соціальних підприємств

Благодійна організація "Регіональний Центр соціальної адаптації" створена у вересні 1989 року. Структурною одиницею Благодійної організації "Регіональний центр соціальної адаптації" (БО "РЦСА") 2 лютого 1994 року був створений Притулок соціальної адаптації для сиріт та одиноких, які звільнились з місць позбавлення волі, який сьогодні займає 15 га загальної території та розташований у Львівській області біля м. Броди.

На території Притулку соціальної адаптації знаходиться гуртожиток, який забезпечений водою, опаленням та електроенергією, розрахований на одночасне перебування у ньому 50 осіб (2-, 3-місні кімнати, які обладнані необхідними меблями).

У притулку створені усі умови для проживання громадян, які повернулись з місць позбавлення волі та потребують допомоги в адаптації до умов і норм суспільства. Тут працюють їдальня, пральний комбінат, медичний пункт. Клієнтами притулку є чоловіки та жінки віком від 18 до 70 років, які звільнились з місць позбавлення волі і не мають близьких родичів, місця проживання, роботи. За двадцять чотири роки функціонування закладу тут перебувало (станом на 01.12.2017 р.) 2767 осіб. Серед клієнтів притулку була переважна кількість чоловіків (2015 осіб) та 752 жінки. Наразі (станом на грудень 2017 року) у закладі перебуває 27 громадян (серед них – чоловіки і 3 жінки) після того, як їх було звільнено з місць покарання.

Більшість колишніх в'язнів, які знаходять допомогу в притулку, отримали інформацію про його існування ще під час перебування у місцях позбавлення волі та у листах звернулися із проханням надати їм притулок після звільнення (за період існування притулку отримано 2505 таких листів-запитів).

Для потреб притулку Бродівська міська рада виділила 8,5 га землі, де розташовані тваринницька ферма (коні, корови, бички, кози, свині, гуси, індички, кури),

парник (із умовами використання протягом року), фруктовий сад, ділянки для городньої продукції тощо.

Для забезпечення життєдіяльності притулку створено виробничі підрозділи у формі соціальних підприємств: майстерню з ремонту автомобілів, пилораму, столярний цех, підприємство з виготовлення паливних брикетів з відходів деревообробки. У ситуації початку військових дій на Сході нашої країни з липня 2014 року у гуртожитку Притулку створено Пункт тимчасового розміщення внутрішньо переселених осіб. За період липень 2014 – грудень 2017 р. у притулку проживали і отримали допомогу 248 переселенців, з них 96 дітей. Внутрішньо переміщені особи разом дітьми проживають у закладі у даний період, працюють на соціальних підприємствах.

Організаційно-методичні засади роботи Благодійної організації "Регіональний центр соціальної адаптації" (БО "РЦСА")

Організуючи свою роботу, БО "РЦСА" взаємодіє з громадськістю та з іншими організаціями, які займаються вирішенням проблеми колишніх в'язнів, співпрацює з місцевими органами соціального захисту, охорони здоров'я, внутрішніх справ, центрами соціальних служб, центрами соціального обслуговування, недержавними організаціями та закладами, які можуть надати допомогу цільовій групі набувачів.

Інформування громадськості є важливим елементом роботи БО "РЦСА" щодо здійснення програми соціальної адаптації колишніх ув'язнених через регіональні та загальноукраїнські ЗМІ, сайт організації на фейсбуці, відео у ютубі, участь у науково-практичних конференціях, у засіданнях органів місцевого та обласного самоврядування, зустрічах на міжнародних рівнях, звіти про реалізацію міжнародних проєктів та через інші форми.

БО "РЦСА" є базовою організацією для проведення досліджень та проходження практики студентами українських закладів вищої освіти, а також практику проходили студенти Чехії, Польщі, Австрії, Німеччини, Бельгії (із звіту БО "РЦСА" за 2017рік). Працівники Центру соціальної адаптації постійно виїжджають для роботи з ув'язненими у місця позбавлення волі.

Притулок соціальної реабілітації є структурним підрозділом БО "РЦСА" і має на меті за допомогою системи економічних, соціальних, психологічних, правових, організаційних та інших заходів допомогти громадянам, які повернулися з місць позбавлення волі і втратили соціально-корисні зв'язки, адаптуватися до життя на волі.

Термін перебування у Притулку не обмежений і залежить від конкретної життєвої ситуації особи та її індивідуальних особливостей. Очолює заклад керівник, який призначається директором БО "РЦСА" та організовує і контролює діяльність установи. Персонал притулку складають: соціальний працівник – 4 особи (включаючи паспортиста і медика), інструктор з організації праці – 2 особи, інструктор з організації побуту та дозвілля – 2 особи, кухар – 2 особи та завідувач їдальні, завідувач господарства. За потреби до роботи в притулку залучаються фахівці Регіонального Центру соціальної адаптації.

Упродовж 24 років і сьогодні директором БО "РЦСА" є Ігор Гнат.

Щодо фінансування притулку, то його кошти складаються з цільової фінансової допомоги обласної, міської, районної адміністрацій, позабюджетних коштів, надходжень від зарубіжних фондів, пожертвувань від юридичних та фізичних осіб, коштів, отриманих від трудової діяльності клієнтів притулку, інших джерел, що не забороняються законодавством України.

Вивчаючи положення Статуту, за яким працює притулок як складова БО "РЦСА", ми проаналізували зміст та умови надання соціальних послуг особам у складних життєвих обставинах, які самостійно не можуть їх подолати / виправити. До змістового аспекту результатів такого аналізу відноситься перелік соціальних послуг, які надаються БО "РЦСА", а саме: послуга соціальної адаптації, послуга соціальної інтеграції та реінтеграції, надання консультативних послуг; послуга кризового й екстреного втручання, соціального супроводу / патронаж; представництво інтересів як соціальна послуга; медіація як взаємодопомога у регулюванні конфліктів, ведення переговорів, опрацювання шляхів та умов вирішення конфлікту.

Соціальні послуги надаються представникам цільової групи, незалежно від їх матеріального стану, релігійних уподобань, статі.

Загалом, надання соціальні послуги здійснюється за принципами індивідуального підходу; права вибору форми надання соціальних послуг; надання повної та правдивої інформації про послуги та умови їх надання; дотримання конфіденційності інформації особистого характеру; поважливого і гуманного ставлення з боку надавачів послуг; взаємної відповідальності клієнтів та надавачів; орієнтування на підтримку, сприяння та стимулювання використання власного потенціалу набувачів; кваліфікована підтримка.

Працівники притулку соціальної адаптації створюють умови для самостійного ведення клієнтами своїх справ, здійснення побутових функцій. Соціальні послуги передбачають підтримку та сприяння у самостійному виконанні клієнтом заходів індивідуального плану (звернення в агенції, подання та збір документів, пошуку роботи тощо).

Професійна адаптація мешканців притулку до життя та організація внутрішнього господарства притулку у формі соціальних підприємств

Притулок соціальної адаптації має добре організоване внутрішнє господарство. Робота у внутрішньому господарстві притулку надає його мешканцям можливість забезпечення власного проживання у закладі необхідними для життя речами. Зокрема, на території притулку розташовані сільськогосподарські угіддя, на яких особи, що проходять тут соціальну адаптацію, власними силами виробляють більшість необхідних продуктів харчування і, загалом, 20–35 % від своїх потреб мешканці притулку заробляють самостійно.

Так, для потреб Притулку Бродівська міська влада виділила 8,5 га орної землі. На території закладу розташовані тваринницька ферма (коні, корови, бички, кози, свині, гуси, індики, кури), парник (із цілорічним використанням), фруктовий сад, городи, 8,5 га поля. Для роботи при господарстві притулку є трактор та необхідний реманент. Для забезпечення життєдіяльності мешканців закладу, їх соціальної та професійної адаптації створено виробничі підрозділи зі статусом соціальних підприємств, які очолюють члени БО "РЦСА" (колишні в'язні), що оформлені як ФОПи. Одне з таких соціальних підприємств – майстерня з ремонту автомобілів, що розташована поза територією притулку, в межах міста Броди, хоча керівником і працівниками майстерні є мешканці притулку, які на час роботи покидають заклад і повертаються на ночівлю до гуртожитку. Для роботи на такому підприємстві потрібно не тільки здобути високу професійну кваліфікацію, але й бути достатньо психосоціально адаптованим та відповідальним за свою поведінку та імідж притулку загалом. Висока заробітна платня і значні можливості для соціальної адаптації відкриваються перед учорашніми засудженими через роботу на такому соціальному підприємстві, сприяють тому, що з часом вони знаходять / купують власне житло й успішно влаштовують своє життя.

Соціальні підприємства "Пилорама" і "Столярний цех" (ФОТО?5) знаходяться на території притулку і надають роботу його мешканцям. Замовлення надходять від різних установ, забезпечуючи потреби бродівчан і наближених населених пунктів Львівської та Рівненської областей. Соціальне підприємство "Цех із виготовлення паливних брикетів" використовує відходи деревообробки.

На перелічених вище виробничих дільницях проводяться роботи на потребу Притулку. Виконуються також роботи на замовлення місцевого населення. Керівниками виробничих підрозділів є мешканці притулку, які зареєструвались в органах місцевої влади приватними підприємцями.

Робота на внутрішньому господарстві Притулку та залучення до робіт поза межами закладу дозволяє його мешканцям оволодівати новими професіями та видами занять. Це є важливим елементом професійної адаптації колишніх ув'язнених, виробляє у них навички трудової поведінки та дисципліни. До того ж саме робота на соціальних підприємствах стає фактором успішної соціальної адаптації вказаної категорії осіб.

БО "РЦСА" запроваджено нову форму професійної підготовки клієнтів Притулку соціальної адаптації – відкрито курси електрогазозварювальників.

Навчальна програма на курсах розрахована на 3 місяці, одночасно проходити навчання можуть 10 осіб. БО "РЦСА" отримав ліцензію Міністерства освіти України на ведення курсової підготовки з правом надавати особам, які пройшли курсову підготовку, документи / сертифікати державного зразка.

Працівники Притулку соціальної адаптації організують з його мешканцями спеціальні заняття, які спрямовані на формування навичок належного життя у суспільстві та формування життєвої компетенції у цілому. Наприклад, проводяться тренінги на такі теми: "Житло та ведення домашнього господарства", "Моя готовність працювати", "Позитивні стереотипи поведінки", "Підтримка здоров'я та формування здорового способу життя", "Захист прав та представництво власних інтересів", "Навички умілого спілкування". Разом з професійною адаптацією клієнтів притулку засобами залучення їх до праці у представлених вище соціальних підприємствах працівники установи сприяють відновленню соціальних зв'язків клієнтів із сім'єю (пошуки родини), родичами, друзями, сусідами з метою включення їх у суспільство. Спільно з клієнтом соціальний працівник планує заходи з відновлення навичок спілкування з членами родини, налагодження контактів, запобігання та вирішення конфліктів. Соціальний працівник сприяє підтримці листування клієнта з родиною, близькими родичами чи іншими особами. Відповідаючи на запитання проведеного з Ігорем Гнатом інтерв'ю щодо планів подальшої роботи Притулку, керівник БО "РЦСА" розповів, що нагальною потребою є створення робочих місць для клієнтів закладу. Пошук різних варіантів працевлаштування дасть змогу забезпечити колишніх в'язнів стартовим капіталом для подальшого їх життя поза межами Притулку соціальної адаптації. Стабільна діяльність Притулку переконливо підтверджує також високу кваліфікацію його персоналу, зацікавленість і добру волю волонтерів у діяльності та розвитку притулку.

Вивчаючи досвід соціальних підприємств у складі Благодійної організації "Регіональний Центр соціальної реабілітації" на Львівщині, ми поставили за мету дослідити вплив застосування підприємницького підходу на соціальну і професійну реабілітацію колишніх в'язнів.

Загалом, діяльність соціального підприємства характеризують як економічні, так і соціальні результати як наслідки його функціонування, що пов'язані з різноманітними соціальними потребами не тільки працівників самого підприємства, але й споживачів його продукції, інших соціальних груп та впливом на навколишнє середовище. Зокрема, суб'єктивний компонент соціальних результатів діяльності підприємства стосується його практики щодо власного персоналу: створення належних умов праці; стабільна виплата заробітної плати та забезпечення її соціально обґрунтованого рівня; додаткове медичне та соціальне страхування; реалізація соціальних програм; реалізація програм перепідготовки, підвищення кваліфікації кадрів; реалізація різноманітних заходів у сфері культури, спорту, відпочинку працівників підприємства; поліпшення комунікативних навичок; розширення соціальних мереж і участь у житті спільноти; підвищення впевненості у власних силах і самооцінці; особистісне зростання; зниження ступеня ізоляції / відчуженості тощо.

Відповідно до зазначених вище зовнішніх і внутрішніх критеріїв та показників ефективності впливу діяльності соціальних підприємств на їх підтримку / допомогу вразливим категоріям населення, розглядаємо діяльність соціальних підприємств у складі БО РЦСА на Львівщині.

По-перше, описані вище соціальні підприємства (СП) на території притулку для колишніх в'язнів (і на даний час – для внутрішньо переселених осіб, сиріт та одиноких) відносяться до визначених груп соціальних підприємств, адже метою їх діяльності є: працевлаштування за потреби соціально вразливих осіб; підтримка інших установ, оскільки без діяльності соціальних підприємств не могли б працювати ні притулок, ні Благодійна організація "Регіональний Центр соціальної адаптації" загалом; СП надають якісні послуги щодо обробки деревини і виготовлення меблів, продукування брикетів для опалення, ремонту автотранспорту, забезпечення своєї життєдіяльності харчовою продукцією, одягом, гігієнічною продукцією тощо.

Тому аналіз результатів функціонування соціальних підприємств у складі Притулку соціальної адаптації показує, що задіяна програма соціальної та

професійної адаптації осіб, які повернулися з місць позбавлення волі, є досить ефективною. Громадяни, які повертаються до нормального життя у суспільстві, завдяки соціальним послугам, які вони отримують в Центрі, і, зокрема, працевлаштуванню з високими заробітніми платами, мають можливість поступово адаптуватися до подальшого життя. Усі мешканці притулку відповідально ставляться до обов'язків, які покладає на них персонал закладу. Усі громадяни, які перебувають у притулку, виконують той чи інший вид корисної для закладу роботи, через систему трудової адаптації (робота на СП) звикають до потреби у праці. Мешканці Притулку успішно проходять професійну підготовку, здобувають нові спеціальності, покращують стан свого здоров'я та психологічно адаптуються до вимог та норм суспільства, відновлюють втрачені соціальні функції. Тільки 15 % колишніх в'язнів, які пройшли соціальну та професійну адаптацію в БО "РЦСА", повертаються у місця позбавлення волі. Середньоукраїнський відповідний показник становить 80 %. Декому вдається створити власну родину. Дванадцяти новоствореним у Центрі сім'ям придбали хати, які ремонтували спільними зусиллями. Дев'ять сімей і тепер живуть у придбаних Ігорем Гнатом помешканнях.

Вивчаючи діяльність соціальних підприємств у складі БО "Регіональний Центр соціальної адаптації" на Львівщині, ми визначили, що вони відповідають основним критеріями оцінки успішної діяльності соціальних підприємств в Україні та їх впливу на вирішення соціальних проблем вразливих категорій населення (зокрема, одиноких колишніх в'язнів, переселенців, сиріт та інших), а саме: соціальні підприємства мають чітко сформульовану соціальну місію; є наявність прибутку та його розподіл; вчасно здійснюється публічна звітність про діяльність; належна оплата праці персоналу; позитивна атмосфера у колективі; організовані сприятливі умови праці та відпочинку, побуту; висока якість запропонованих товарів та послуг.

Якщо основними способами вимірювання соціального впливу від діяльності соціальних підприємств є кількість працевлаштованих, попит та кількість осіб, які отримали допомогу, то на соціальних підприємствах Регіонального Центру соціальної адаптації попит на працевлаштування переважає над реальною кількістю робочих місць.

Висновки. На сьогоднішній день соціальне підприємництво як одна з інноваційних технологій соціального обслуговування вразливих категорій населення виступає досить дієвим та успішним механізмом вирішення соціальних проблем.

Результати вивчення досвіду БО "РЦСА" засвідчують ефективне проходження громадянами, які перебувають у Притулку, програми соціальної та професійної адаптації через участь у соціальному підприємстві, швидке повернення їх до нормального життя і поза межами організації. Окрім особистісних результатів впливу соціальних підприємств, спостерігаються позитивні зміни для усього суспільства, оскільки реалізація програми соціальної та професійної адаптації колишніх ув'язнених є фактором зменшення рецидивної злочинності, а це, у свою чергу, впливає на підвищення рівня суспільної безпеки загалом.

Подальшого дослідження потребують питання розробки системи координації роботи соціальних підприємств у державному масштабі з метою забезпечення всебічною підтримкою соціально вразливих категорій населення у нашій державі; розробки інноваційних форм допомоги людям у складних життєвих обставинах засобами підприємницького підходу та поширення їх у практиці сучасної соціальної роботи.

Література

1. Варналій З. С., Ващенко К. О., Кампо В. М. Державна політика розвитку підприємництва в Україні: навч. посіб. / за заг. ред. К. О. Ващенка; Міжрегіональна Акад. упр. персоналом. Київ: Персонал, 2010. 305 с.
2. Свинчук А. А., Корнецький А. О., Гончарова М. А., Назарук В. Я., Гусак Н. Є., Туманова А. А. Соціальне підприємництво: від ідеї до суспільних змін: посібник. Київ: ТОВ "підприємство "Віеней", 2017. 188 с.
3. Смалъ В., Кокоть В. Що слід знати про соціальне підприємництво / Федерація канадських муніципалітетів. Проект міжнародної технічної допомоги "Партнерство для розвитку міст", 2017. URL: http://pleddg.org.ua/wp-content/uploads/2017/11/Social_Entrepreneurship_Guide-WEB-1.pdf

References

1. Varnalii, Z.S., Vashchenko K.O. & Kampo, V.M. (2010). *Derzhavna polityka rozvytku pidpriemnytstva v Ukraini* [State policy of entrepreneurship development in Ukraine]. K.O. Vashchenka (Ed.). Kyiv: Personal.
 2. Svyinchuk, A.A., Kornetskyi, A.O., Honcharova, M.A., Nazaruk, V.Ya., Husak, N.Ye. & Tumanova, A.A. (2017). *Sotsialne pidpriemnytstvo: vid idei do suspilnykh zmin* [Social entrepreneurship: from idea to social change]. Kyiv: TOV "pidpriemstvo "Vienei".
 3. Smal, V. & Kokot, V. *Shcho slid znaty pro sotsialne pidpriemnytstvo* [What you need to know about social entrepreneurship] / Federatsiia kanadskykh munitsypalitetiv. Proekt mizhnarodnoi tekhnichnoi dopomohy "Partnerstvo dlia rozvytku mist", 2017. URL: http://pleddg.org.ua/wp-content/uploads/2017/11/Social_Entrepreneurship_Guide-WEB-1.pdf
-
-

Борисюк С. О.

кандидат педагогических наук, доцент кафедры социальной педагогики и социальной работы Нежинского государственного университета имени Николая Гоголя

Гнат І. М.

аспирант кафедры педагогики, начального образования и образовательного менеджмента Нежинского государственного университета имени Николая Гоголя

Борисюк І. О.

председатель Благотворительной Организации "Региональный центр социальной адаптации" на Львовщине

Досвід соціальної підтримки колишніх в'язнів в умовах діяльності соціальних підприємств (на прикладі благодійної організації "регіональний центр соціальної адаптації" на львівщині)

В статті представлені результати изучения теоретических и практических аспектов социального предпринимательства и исследований эффективности использования предпринимательского подхода для решения социальных проблем в Украине (на примере работы с освобожденными узниками в опыте Благотворительной организации "Региональный Центр социальной адаптации" на Львовщине).

Ключевые слова: социальное предприятие, уязвимые категории населения, социальная поддержка, профессиональная адаптация.

Borysiuk S. O.

Candidate of Pedagogic Sciences, Associate Professor at the Department of social pedagogy and social work of Nizhyn Gogol State University

Gnat I. M.

Graduate student, Associate Professor at the Department of social pedagogy and social work of Nizhyn Gogol State University

Borysiuk I. O.

Chairman of the Charitable Organization "Regional Center of social adaptation" in the Lviv region

The experience of social support for former prisoners in the context of the activities of non profit organization (based on the example of the Charitable Organization "Regional Center for Social Adaptation" in Lviv region)

The article presents the results of the study of the teoretical and practical aspects of non profit organizations and the study of the effectiveness of the business approach to solving social problems in Ukraine (based on the example of working with former

prisoners at the Charitable Organization "Regional Center for Social Adaptation" in the Lviv region).

The purpose of social support for representatives of socially vulnerable groups is to eliminate (compensate) the factors of their social maladaptation and provide (restore) the conditions necessary for their normal life and social functioning. The social entrepreneurship as an innovative technology of social services for vulnerable groups of the population, acts as a very effective and successful mechanism for solving their social problems. A social enterprise is an organization that has the dual purpose of its activities – to generate profits and solve social problems that are the priority of their activities.

Studying the activities of social enterprises in the Regional Center of Social Adaptation in the Lviv region, we determined that they meet the main criteria for assessing the success of social enterprises in Ukraine and their impact on solving social problems of vulnerable social groups (in particular, single former prisoners, immigrants, orphans etc.): social enterprises have a clearly formulated social mission; to be profitable and distribute the revenue according to the mission of the organization; to report on activities in a timely manner; to have adequate staff remuneration, positive atmosphere in the team, organized favorable conditions of work and rest, everyday life; high quality of the offered goods and services.

The practical significance of the results of the study is that these materials can be used for social workers to assist in working with socially vulnerable layers of clients and for social entrepreneurs while teaching social entrepreneurship for future professionals in the social sphere.

Key words: social enterprise, vulnerable population groups, social support, professional adaptation.